

УДК 342.95:343.144.5

Куценко Дмитро Володимирович, к.ю.н., с.н.с., ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4109-1482>, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ, м. Київ, dmitrykutsenko@hotmail.com

Правовий статус ініціатора проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа

Метою дослідження виступає необхідність покращення теоретичної та прикладної складових ініціювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа. Основою **методології** наукового дослідження є загальні та спеціальні методи, прийоми наукового пізнання, використання яких обумовлене метою та завданнями дослідження.

Наукова новизна. Розглянуті питання ініціювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа в Україні. Проаналізовано чинний стан нормативно-правового регламентування процедури проведення дослідження із застосуванням поліграфа та особи, яка це дослідження має ініціювати. Проаналізовано сутність, елементи та види правового статусу особи. **Висновки.** Визначено необхідність покращення теоретичної та прикладної складових питань ініціювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа а також удосконалення правового та адміністративно-правового статусу ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа. Визначені категорії осіб, які можуть та не можуть вважатись Ініціатором проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа. Сформульовано визначення Ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа. Визначені права та обов'язки такої особи. Сформульовані обставини, обов'язкова наявність яких дозволить призначати проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа. Надані пропозиції щодо покращення нормативного закріплення

правового статусу ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.

Ключові слова: Поліграф; ініціатор; ініціювання; дослідження; застосування.

Вступ

Поліграф – технічний, багатоканальний реєстратор психофізіологічних реакцій людини, гласного використання, який дозволяє виявляти та фіксувати психофізіологічні реакції індивідуума на певні стимули (подразники) за рахунок перетворення її психофізіологічних показників активності з аналогових сигналів у цифрові, що відображаються у вигляді кривих на поліграмах.

Стимулами для цього процесу можуть бути певні запитання, фотографії, відео, речові докази, тобто все, що може провокувати психофізіологічну реакцію людини [1, с. 7].

Протягом останніх років спостерігається стійка тенденція до застосування поліграфа («детектора брехні» - нар.) у діяльність правоохоронних структур, бізнесу та взагалі у житті пересічних громадян. Цей процес є закономірним, адже цей прилад дозволяє вирішувати питання з декількох сфер життєдіяльності, серед яких: відбір кандидатів для заміщення вакантних посад (кадровий «скринінг»), спеціальні (внутрішні) перевірки та службові розслідування, виконання завдань у межах розшукового, досудового та судового провадження тощо.

На актуальність цього напрямку вказують і відомі поліграфологи: «Поліграф знаходить широке застосування в системах кримінальної юстиції та національної безпеки багатьох країн, і їхнє використання зростає у всьому світі» пише Ч.Р. Хонтс [2].

Застосування поліграфа у сучасних умовах обумовлено вимогами підвищення безпеки як у громадянській так і у державній сферах діяльності. Однак існує багато завдань пов'язаних із застосуванням поліграфа, які вимагають розв'язання [3].

Будь-які суспільні відносини мають свій початок, та першоджерело – людину, яка ці відносини ініціює. Не є виключенням і процедура проведення перевірки із застосуванням поліграфа, в якій завжди є особа, що приймає рішення про необхідність проведення цього дослідження. Така особа виступає ініціатором проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа і саме вона задає напрям та межі його проведення. У зв'язку з ключовою важливістю цього суб'єкта для факту та процедури проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа (далі — Дослідження) є необхідність в розумінні правового та адміністративно-правового статусу ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа (далі — Ініціатор).

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження виступає необхідність покращення теоретичної та прикладної складових ініціювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа.

Завданням дослідження є удосконалення правового та адміністративно-правового статусу ініціатора проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа.

Виклад основного матеріалу

Багато науковців досліджували загальні та окремі питання правового та адміністративно-правового статусу осіб, серед яких: В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, М.М. Алексейчук, С.М. Братусь, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, О.М. Джужа, С.Д. Дубенко, П.В. Журавльов, Р.А. Калюжний, С.А. Карташов, В.В. Коваленко, О.В. Копан, О.В. Кузьменко, Б.М. Лазарєв, В.І. Олефір, В.І. Осадчий, В.М. Плішкін, А.В. Савченко, О.Ф. Скакун, В.Д. Сущенко, В.І. Шакун, В.К. Шкарупа та ін.

Питанням проведення досліджень із застосуванням поліграфа були присвячені праці таких вчених як: Алексєєв О.О., Алексєєва-Процюк Д.О., Зубовський Д.С., Кузьменко М., Мотлях О.І., Назаров О.А., Рибальченко О.М., Усіков І.П., Черненко Р.В., Шаповалов В.О., тощо.

Проте, незважаючи на вагомий внесок цих науковців у розробку зазначених питань, правовий та адміністративно-правовий статус саме ініціатора проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа на даний час залишається практично не дослідженим, що у свою чергу потребує належного визначення його правового статусу та у разі необхідності – подальшого нормативного закріплення.

Актуальності цьому питанню додають результати проведених автором 75 анкетних опитувань поліграфологів, які працюють як у правоохоронних структурах так і у приватному секторі. За результатами опитування було отримано 64 відгуки про проблеми у сфері спілкування із Ініціаторами. Вважаємо, що дослідження у сфері правового статусу Ініціатора є необхідним кроком при розв'язанні труднощів у цій сфері.

Питання відбору якісних кандидатів для заміщення вакантних посад (кадровий «скринінг»), спеціальні (внутрішні) перевірки та службові розслідування можуть виникати як у сфері діяльності державних правоохоронних структур так і у сфері бізнесу або приватного сектору. Для вирішення їх за допомогою застосування поліграфа потрібні певні підстави, реалізуючи які Ініціатор вступає у відповідні правові відносини. У приватному секторі достатньо лише добровільної згоди особи що перевіряється (наприклад подружжя) для врегулювання загальних інтересів. Ці правовідносини регламентуються наприклад на рівні Цивільного або Сімейного кодексів. У бізнес секторі має вже використовуватись законодавство у сфері праці. У випадках же застосування поліграфа правоохоронними органами важливим є дотримання певних засад та гарантій і у цьому випадку потрібно вже обов'язково казати про адміністративно-правовий статус ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.

Ініціювавши проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа Ініціатор стає однією з ключових фігур цього процесу, від якої також залежить отримання об'єктивного результату.

Взаємовідносини між особою та державою закріплені різними правовими аспектами, що у своїй сукупності становить її правовий статус.

Як вірно зазначають Сухонос В.В. та Сухоновська Є.В., що у юридичній літературі існує декілька підходів до визначення змісту категорії «правовий статус» та його структури [4, с.87]

Правовий статус, стверджує Л.А. Луць – це закріплені у відповідних джерелах права і гарантовані державою суб'єктивні права та юридичні обов'язки особи [5, с. 124].

Кофман Б.Я. дотримується точки зору що правовому статусу характерні певні риси: 1) у ньому знаходиться відображення і вираження воля держави; 2) його зміст, що має певну стабільність, змінюється не з волі осіб, а з волі законодавця; 3) елементи правового статусу - загальні (статусні) права та обов'язки суб'єкта об'єктивного права, його юридична відповідальність - формулюються та існують у формі правових приписів [6, с. 39].

Правовий статус, вважає О.Ф. Скакун – це система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права координує свою поведінку в суспільстві [7, с. 59].

Структуру правового статусу А.М. Колодій та А.Ю. Олійник визначають з таких елементів: статусні правові норми і правові відносини; суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки; громадянство; правові принципи і юридичні гарантії; законні інтереси; правосуб'єктність; юридична відповідальність [8, с.174].

На думку А.В. Панчишина, до структури правового статусу належать: правові норми, що визначають статус; основні права, свободи, законні інтереси та обов'язки; правосуб'єктність; правові принципи; громадянство; гарантії прав і свобод; юридична відповідальність; правовідносини загального типу [9, с. 95–96].

Класифікацію правового статусу І.О. Федотова проводить за такими видами:

1) загальний (конституційний). Загальний правовий статус залишається єдиним для всіх громадян держави, він є базовим і вихідним. Цей статус визначається Конституцією країни, не залежить від конкретних обставин, інші статуси, що виникають у суб'єкта правовідносин, доповнюють його;

2) спеціальний (родовий) статус відображає особливості правового становища певних суб'єктів або їх категорій. Базуючись на загальному статусі, він характеризує певну категорію суб'єктів, для якої визначає додатковий комплекс прав та обов'язків;

3) галузевий статус характеризує особливості прав та обов'язків суб'єктів у певній сфері суспільних відносин. Конкретизуючи загальний статус нормами галузевого законодавства, галузевий статус може мати свої особливості, пов'язані з певною галуззю права. Так, можна виділити адміністративно-правовий, цивільно-правовий, фінансово-правовий, кримінально-правовий, митно-правовий та інші статуси;

4) індивідуальний статус визначає правові можливості та обов'язки конкретного суб'єкта. Цей різновид правового статусу найбільш динамічний (динаміка залежить від змін у житті та діяльності суб'єкта), він становить сукупність персоніфікованих прав та обов'язків [10].

Науковці задають логічне запитання: «Чому структура правового статусу особи відрізняється від структури його адміністративно-правового статусу?». Відповідь на яке пов'язують із тим, що відносини між особою та іншими суб'єктами обмежені адміністративно-правовим регулюванням – вони виникають, закріплюються і розвиваються за допомогою використання норм адміністративного права та у межах відносин, у яких одним із суб'єктів є орган публічної влади [11, с. 34].

Наукова новизна

Вважаємо, що будь-який правовий статус уособлює складне поєднання і переплетіння різних правомочностей.

Якщо досліджувати правовий статус Ініціатора, то потрібно враховувати, що ним можуть виступати як фізичні особи - громадяни України, іноземці та особи без громадянства, так і посадові особи та державні службовці.

Автори законопроекту «Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі» відносять також до Ініціатора і категорію юридичних осіб [12].

Якщо врахувати сучасний рівень цільового нормативного регулювання питання призначення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа, то слід визнати, що при дослідженні правового статусу Ініціатора доречно у першу чергу казати саме про його адміністративно-правовий статус.

Великим юридичним словником надано наступне тлумачення адміністративно-правовому статусу фізичних та юридичних осіб - це сукупність їх прав та обов'язків, що регулюються адміністративно-правовими нормами та реалізуються в адміністративно-правових відносинах. Елементами адміністративно-правового статусу є їх адміністративна правоздатність, адміністративна дієздатність, а також права, обов'язки і відповідальність цих суб'єктів, передбачені нормами адміністративного права [13, с. 138].

Крупнова Л.В. зазначає, що до складу адміністративно-правового статусу працівника державної виконавчої служби слід відносити права, обов'язки та відповідальність [14].

На думку Янюк Н.В. структурно адміністративно-правовий статус посадової особи включає в себе: 1. службові повноваження (обов'язки і права, які встановлюють межі здійснюваних посадовими особами управлінських функцій), 2. юридичну відповідальність, яка знаходиться в прямій залежності від особливостей посадових обов'язків і прав, 3. соціально правові гарантії, які створює держава для належної реалізації повноважень посадовими особами [15].

Як вірно зазначили Гумін О.М. та Пряхін Є.В., що не дивлячись на досить широкий спектр поглядів, майже усі вчені виділяють у складі

адміністративно-правового статусу особи права та обов'язки, а відносно решти елементів їх позиції різняться [11, с. 34].

Актуальність імплементації поліграфа у суспільні відносини поступово знаходить своє відображення у формуванні нормативного регламентування порядку його застосування. Особливо ця тенденція стосується правоохоронних органів. Прогресивним у цьому сенсі можна вважати період з 2015 до 2017 року, коли були прийняті Закони України «Про Національну поліцію» [16] та «Про Державне бюро розслідувань» [17], в яких вперше на законодавчому рівні згадувався поліграф. А у ЗУ «Про Державне бюро розслідувань» присвячено цілу статтю (ст. 26) проведенню психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.

Також у цей період була прийнята низка відомчих Наказів у правоохоронних органах України, до яких слід віднести:

Наказ Міністерства доходів і зборів України від 02.08.2013 № 329 «Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів та його територіальних органів» [18];

Наказ Міністерства оборони України від 14.04.2015 № 164 «Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення опитування персоналу з використанням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» [19];

Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 р. № 449 «Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у Державному бюро розслідувань» [20];

Наказ Генеральної прокуратури України від 12.06.2017 року № 180 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфа в діяльності органів прокуратури України» [21];

Наказ Міністерства внутрішніх справ від 01.09.2017 № 749 «Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення опитування особового складу Національної гвардії України з використанням поліграфа» [22];

Наказ Міністерства внутрішніх справ від 13.11.2017 № 920 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України» [23].

Проаналізувавши вищенаведені нормативно правові акти можна зробити висновок, що:

1. жодний з чинних нормативно-правових актів України не містить загального визначення ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа;
2. на законодавчому рівні взагалі не визначений ініціатор проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.
3. на рівні відомчих наказів закріплений перелік посадових осіб, які можуть ініціювати процедуру проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа.

Так, ініціатором опитування у МО та ЗСУ можуть бути Міністр оборони України та його заступники, начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України та його заступники, керівники структурних підрозділів МО України та Генерального штабу ЗС України, а також особа, щодо якої висунуті сумніви стосовно правдивості наданої нею інформації (у випадку наявності її письмового клопотання про проведення опитування, з метою спростування цих сумнівів).

У Національній гвардії України ініціатором опитування може бути командувач Національної гвардії України та його заступники, керівники структурних підрозділів Головного управління Національної гвардії України, начальники (командири) територіальних управлінь, військових частин (підрозділів), вищих військових навчальних закладів, навчальних військових частин (центрів), баз, закладів охорони здоров'я та установ НГУ.

Ініціатором дослідження у ДБР може виступати: Директор Бюро, його заступники, керівники територіальних органів Бюро, спеціальних підрозділів Бюро, а також працівник Бюро, щодо якого висунуто документально підтвержені сумніви стосовно правдивості наданої ним інформації (у разі

наявності письмової заяви про надання добровільної згоди на проведення дослідження для спростування таких сумнівів).

У прокуратурі - керівник органу прокуратури, його перші заступники і заступники, які діють у межах своїх повноважень, особа, уповноважена на проведення службового розслідування (перевірки), начальник Департаменту кадрової роботи та державної служби, начальник відділу роботи з кадрами Головної військової прокуратури, керівники кадрових підрозділів регіональних прокуратур (військових прокуратур регіонів).

У Національній поліції - керівник, перші заступники і заступники керівника центрального органу управління поліцією, керівник структурного підрозділу центрального органу управління поліцією, керівники, перші заступники і заступники керівника територіального органу поліції, начальник Департаменту кадрового забезпечення та особа, уповноважена на проведення службового розслідування (перевірки).

Можна побачити, що для кожної структури передбачений різний рівень посадових осіб, які можуть виступати Ініціатором. Від перших керівників до осіб, уповноважених на проведення службового розслідування.

Слід також відмітити, що певними нормами вищенаведених Наказів до Ініціаторів віднесені особи, які є суб'єктами таких досліджень, і через проведення дослідження із застосуванням поліграфа хочуть навести свою непричетність [19, п.1.2; 20, п.7]. Таке формулювання на нашу думку не є коректним адже завдання має надавати особа, в провадженні або компетенції якої є повноваження до проведення певної перевірки. По суті, у наведеному випадку, ініціатива на проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа виходить від особи, яка бажає довести правдивість наданої собою інформації. Але, будь яка службова особа не має права зобов'язати поліграфолога провести перевірку щодо неї. Особа, яка бажає довести правдивість наданої собою інформації має клопотати про проведення щодо неї такого дослідження, або на договірних засадах ініціювати дослідження у приватного поліграфолога а потім вже долучати отримані результати до

матеріалів справи. Тобто у даному випадку особа, яка бажає довести правдивість наданої собою інформації виступатиме не Ініціатором, а заявником.

У зв'язку з чим вважаємо, що необхідними умовами набуття особою статусу Ініціатора, є:

1. Особа має займати певну посаду, компетенцією якої прямо або опосередковано передбачена можливість ініціювання процедури проведення перевірки на поліграфі. У більшості випадків компетенція посадової особи визначається її функціональними обов'язками та нормативно-правовими актами, якими особа керується під час своєї професійної діяльності.

2. Особа має «вести» певне провадження (кримінальне, службове, добір кадрів тощо) за яким вона призначає дослідження.

3. Мають об'єктивно існувати підстави, за наявності яких у особи виникає право на ініціювання дослідження.

4. Особа має реалізувати право ініціювання проведення Дослідження через належне складене завдання поліграфологу.

Як було вказано вище, основними складовими, які на думку вчених характеризують адміністративно-правовий статус особи, є її права та обов'язки.

Аналізуючи чинні нормативно-правові акти можна виокремити наступні обов'язки Ініціатора:

1. Ініціатор зобов'язаний поставити належні питання для з'ясування при проведенні Дослідження, або за деякими Наказами мова йде про формулювання лише тематики запитань із подальшим їх узгодженням із поліграфологом, що нам здається більш зручним.

2. На Ініціатора покладається обов'язок належного оформлення завдання із зазначенням необхідних відомостей про себе (П.І.Б., посада, звання тощо), мети проведення дослідження, його підпису та надання поліграфологу.

3. У разі потреби, Ініціатор має надати завданню гриф обмеження доступу відповідно до чинного законодавства. Гриф обмеження доступу документів із результатами дослідження буде вже відповідати грифу наданому

завданню. У подальшому забезпечувати конфіденційність інформації про опитування особи із використанням поліграфа.

4. Саме на Ініціатора покладається організаційне та оперативне забезпечення опитування на всіх етапах, у тому числі явку особи у визначені термін та місце. Ініціатор визначає час проведення перевірки у випадку її перенесення поліграфологом з підстав виявлення у досліджуваної особи протипоказань до проведення перевірки. У разі потреби – залучає до проведення опитування перекладача.

5. У деяких випадках передбачено здійснення контролю за роботою поліграфолога [18, п.1. розд. 8; 19, п.8.5].

6. На Ініціатора покладена відповідальність за забезпечення умов проведення опитування мінімально встановленим вимогам, а саме:

- місце проведення опитування повинно забезпечувати безпеку для здоров'я об'єкта опитування;
- відсутність дискомфорту у об'єкта опитування при проведенні опитування;
- шумо- і перешкодозахищеність;
- можливість належного розміщення поліграфа та спеціалістів поліграфа.

Додатково можна зазначити що Ініціатор має надати поліграфологу необхідну інформацію щодо обставин події, які є причиною перевірки та отримати довідку за результатами дослідження.

Мова про права у згаданих нормативно-правових актах йде лише відносно особи, яка підлягає дослідженню. Що стосується прав Ініціатора, то логічним є припустити, що Ініціатор має право:

1. Призначити проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.
2. Звернутись до поліграфолога за роз'ясненням отриманих результатів дослідження.

3. Призначити додаткове (у випадку коли виникли додаткові питання щодо обставин справи) або повторне (у випадку обґрунтованої підозри щодо необ'єктивності результатів) психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.

Ще одним елементом, який входить до структури адміністративно-правового статусу, вважається юридична відповідальність. Вона являється одним із видів соціальної відповідальності та характеризується формальною визначеністю, обов'язковим дотриманням правових норм, державним контролем за їх виконанням, застосуванням до правопорушника державного примусу.

Традиційним у юридичній літературі є твердження про те, що юридична відповідальність – реакція держави на правопорушення. Це означає, що суб'єкт, порушивши правову норму, має зазнати певних втрат. Зв'язок прав, обов'язків та юридичної відповідальності є беззаперечним, оскільки як внаслідок порушення чийось прав, так і внаслідок недотримання обов'язків настає юридична відповідальність [11, с. 34].

Аналіз положень нормативно-правових актів дозволяє стверджувати що законодавством України відповідальність Ініціатора прямо передбачена лише за порушення порядку обліку, зберігання, використання та знищення матеріалів опитування, які містять інформацію з обмеженим доступом.

На нашу думку Ініціатор також підлягає відповідальності у випадках зловживання або перевищення владних повноважень при безпідставному призначенні досліджень або з'ясуванні обставин, які не мають відношення до конкретного провадження.

Висновки

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо, що під адміністративно-правовим статусом ініціатора проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа слід розуміти закріплене нормами права положення особи в системі суспільних відносин, пов'язаних із фактом ініціювання

проведення дослідження із застосуванням поліграфа, покликане вирішувати певні завдання, що стоять перед ним або юридичною особою в якій він працює.

Вважаємо доречним комплексно передбачати основні елементи адміністративно-правового статусу Ініціатора (права, обов'язки, відповідальність) у нормативно-правових актах, які регламентують діяльність, пов'язану із проведенням перевірок із застосуванням поліграфа. Також доречним є нормативне закріплення та використання єдиного терміну Ініціатора.

Вважаємо, що особу слід вважати Ініціатором з моменту надання належним чином підготовленого завдання виконавцю, тобто поліграфологу.

Ініціатором проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа є особа, яка при наявності відповідних підстав реалізувала власні права (повноваження) через надання завдання на проведення дослідження із застосуванням поліграфа поліграфологу.

Правовий статус Ініціатора потребує подальших наукових досліджень, особливо у випадку додаткового нормативного регламентування сфери досліджень із застосуванням поліграфа.

References

1. Psykhofiziologichni doslidzhennia z vykorystanniam polihrafa v praktytsi rozsliduvannia zlochyniv [Tekst] : metod. rek. / Motliakh O.I., Kostiuk V.L., Kutsenko D.V.– K. : Osvita Ukrainy, 2016. – 73 s.
2. Honts, C.R., Polygraph and Polygraph Techniques. Encyclopedia of Psychology and Law. Available at: <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959537.n231>
3. Deulin D., Using of the possibilities of psycho-diagnostic software module within the instrumental detection of deception / D. Deulin, S. Babich Applied psychology and pedagogy Volume 3 № 3 , 2018; s.80-90 Available at: https://doi.org/10.12737/article_5b1ee57f9be059.87820758
4. Sukhonos V.V. Pravovy status prokurora v systemi orhaniv derzhavnoi vlady Ukrainy / V.V. Sukhonos, Ye.V. Sukhonovska // Pravovi horyzonty. – № 10

(23). – Sumy. – S. 85-91 DOI:
<http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i10.p85>

5. Luts L.A. Zahalna teoriia derzhavy ta prava : [navchalno-metodychnyi posibnyk] / L.A. Luts. – K. : Atika. – 2007. – 412 s.

6. Kofman B.Ia. Pravovyi status liudyny i hromadianyna ta pravovi stany osobystosti v umovakh rozvytku hromadianskoho suspilstva: do pytannia transformatsii / B.Ia. Kofman // Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2019. – № 1. – S.36-43 DOI:
<https://doi.org/10.32886/instzak.2019.01.04>

7. Skakun O. F. Teoriia derzhavy i prava: pidruchnyk / O. F. Skakun. – 2-he vyd. – K.: Alerta; TsUL, 2011. – 520 s.

8. Kolodii A. M. Prava, svobody i oboviazky hromadianyna v Ukraini : pidruchnyk / A. M. Kolodii, A. Yu. Oliinyk. – K. : Pravova yednist, 2008. – 350 s.

9. Panchyshyn A. V. Poniattia, oznaky ta struktura katehorii «pravovyi status» / A. V. Panchyshyn // Chasopys Kyivskoho universytetu prava. – 2010. – № 2. – S. 95–98.

10. Fedotova I.O. Teoretychni aspekty vyznachennia zmistu ta elementiv pravovoho statusu subiektiv mytnykh pravovidnosyn [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vamsup_2012_1\(8\)__1.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vamsup_2012_1(8)__1.pdf)

11. Humin O.M. Administratyvno-pravovyi status osoby: poniattia ta struktura // O.M. Humin, Ye.V. Priakhin. – Nashe pravo. – № 5. – 2014. – S. 32-37

12. Pro zakhyst prav osib, yaki prokhodiat opytuvannia (doslidzhennia) na polihrafi : proektu Zakonu Ukrainy vid 17.02.2016 № 4094. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4094&skl=9

13. Bolshoi yurydycheskyi slovar. — M.: Prospekt. A. V. Malko.- 2009, 505 s.

14. Krupnova L.V. Administratyvno-pravovyi status pratsivnyka derzhavnoi vykonavchoi sluzhby Ukrainy [Elektronnyi resurs] / L.V. Krupnova. – Rezhym dostupu: http://disertaciya.org.ua/disertaciya_1_117.html

15. Ianiuk N.V. Administratyvno-pravovyi status posadovoi osoby : dys. ... kand. jur. nauk : 12.00.07 / Yaniuk Nataliia Volodymyrivna. — L., 2002. — 168 s.
16. Pro Natsionalnu politsiu : Zakon Ukrainy vid 2 lypnia 2015 roku № 580-VIII / Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2015, № 40-41, st.379
17. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan : Zakon Ukrainy vid 12 lystopada 2015 roku № 794-VIII / Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2016, № 6, st.55
18. Pro vykorystannia polihrafiu u diialnosti Ministerstva dokhodiv i zboriv ta yoho terytorialnykh orhaniv : Nakaz Ministerstva dokhodiv i zboriv Ukrainy vid 02.08.2013 № 329 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1748-13>
19. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok orhanizatsii ta provedennia opytuvannia personalu z vykorystanniam polihrafa u Ministerstvi oborony Ukrainy ta Zbroinykh Sylakh Ukrainy : Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 14.04.2015 № 164 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0477-15>
<https://doi.org/10.33445/sds.2018.8.6.3>
20. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia psykhoфизиологичного doslidzhennia iz zastosuvanniam polihrafa u Derzhavnomu biuro rozsliduvan : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.05.2017 r. № 449 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2017-%D0%BF>
21. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok vykorystannia polihrafa v diialnosti orhaniv prokuratury Ukrainy : Nakaz Heneralnoi prokuratury Ukrainy vid 12.06.2017 roku № 180 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0764-17>
22. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok orhanizatsii ta provedennia opytuvannia osobovoho skladu Natsionalnoi hvardii Ukrainy z vykorystanniam polihrafa : Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav vid 01.09.2017 № 749 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-17> <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15.8>

23. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok vykorystannia polihrafov u Natsionalnii politsii Ukrainy : Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav vid 13.11.2017 № 920 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17> <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15.8>

Список використаних джерел

1. Психофізіологічні дослідження з використанням поліграфа в практиці розслідування злочинів [Текст] : метод. рек. / Мотлях О.І., Костюк В.Л., Куценко Д.В.– К. : Освіта України, 2016. – 73 с.
2. Honts, C.R., Polygraph and Polygraph Techniques. Encyclopedia of Psychology and Law. Available at: <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959537.n231>
3. Deulin D., Using of the possibilities of psycho-diagnostic software module within the instrumental detection of deception / D. Deulin, S. Babich Applied psychology and pedagogy Volume 3 № 3 , 2018; с.80-90 Available at: https://doi.org/10.12737/article_5b1ee57f9be059.87820758
4. Сухонос В.В. Правовий статус прокурора в системі органів державної влади України / В.В. Сухонос, Є.В. Сухоновська // Правові горизонти. – № 10 (23). – Суми. – С. 85-91 DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i10.p85>
5. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права : [навчально-методичний посібник] / Л.А. Луць. – К. : Атіка. – 2007. – 412 с.
6. Кофман Б.Я. Правовий статус людини і громадянина та правові стани особистості в умовах розвитку громадянського суспільства: до питання трансформації / Б.Я. Кофман // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2019. – № 1. – С.36-43 DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.01.04>
7. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 520 с.
8. Колодій А. М. Права, свободи і обов'язки громадянина в Україні : підручник / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К. : Правова єдність, 2008. – 350 с.

9. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А. В. Панчишин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 95–98.
10. Федотова І.О. Теоретичні аспекти визначення змісту та елементів правового статусу суб'єктів митних правовідносин [http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vamsup_2012_1\(8\)__1.pdf](http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu.gov.ua/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vamsup_2012_1(8)__1.pdf)
11. Гумін О.М. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура // О.М. Гумін, Є.В. Пряхін. – Наше право. – № 5. – 2014. – С. 32-37
12. Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі : проекту Закону України від 17.02.2016 № 4094. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4094&skl=9
13. Большой юридический словарь. — М.: Проспект. А. В. Малько.- 2009, 505 с.
14. Крупнова Л.В. Адміністративно-правовий статус працівника державної виконавчої служби України [Електронний ресурс] / Л.В. Крупнова. – Режим доступу: http://disertaciya.org.ua/disertaciya_1_117.html
15. Янюк Н.В. Адміністративно-правовий статус посадової особи : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.07 / Янюк Наталія Володимирівна. — Л., 2002. — 168 с.
16. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379
17. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 6, ст.55
18. Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів та його територіальних органів : Наказ Міністерства доходів і зборів України від 02.08.2013 № 329 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1748-13>
19. Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення опитування персоналу з використанням поліграфа у Міністерстві оборони

України та Збройних Силах України : Наказ Міністерства оборони України від 14.04.2015 № 164 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0477-15>

<https://doi.org/10.33445/sds.2018.8.6.3>

20. Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у Державному бюро розслідувань : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 р. № 449 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2017-%D0%BF>

21. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфа в діяльності органів прокуратури України : Наказ Генеральної прокуратури України від 12.06.2017 року № 180 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0764-17>

22. Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення опитування особового складу Національної гвардії України з використанням поліграфа : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 01.09.2017 № 749 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-17> <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15.8>

23. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 13.11.2017 № 920 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17> <https://doi.org/10.31108/1.2018.5.15.8>

Куценко Дмитрий Владимирович, к.ю.н., с.н.с., ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4109-1482>, ведущий научны сотрудник Национальной академии внутренних дел, г. Киев, dmitrykutsenko@hotmail.com

Правовой статус инициатора проведения психофизиологических исследований с использованием полиграфа

Целью исследования выступает необходимость улучшения теоретической и прикладной составляющих инициирования проведения психофизиологических исследований с применением полиграфа а также определения и усовершенствования правового и административно-правового статуса инициатора проведения психофизиологического исследования с применением полиграфа. Основой **методологии** научного исследования являются общие и специальные методы, приемы научного познания, использование которых обусловлено целью и задачами исследования.

Научная новизна. Рассмотрены вопросы инициирования проведения психофизиологических исследований с применением полиграфа в Украине. Проанализирован уровень нормативно-правовой регламентации процедуры проведения исследования с применением полиграфа и лица, которое это исследование должно инициировать. Проанализированы сущность, элементы и виды правового статуса такого лица. **Выводы.** Определена необходимость улучшения теоретической и прикладной составляющих вопросов инициирования проведения психофизиологических исследований с применением полиграфа а также совершенствование правового и административно-правового статуса инициатора проведения психофизиологических исследований с применением полиграфа. Определены категории лиц, которые могут и не могут считаться Инициатором проведения психофизиологического исследования с применением полиграфа. Сформулировано определение инициатора проведения психофизиологического исследования с применением полиграфа. Определены права и обязанности такого лица. Сформулированы обстоятельства, обязательное наличие которых позволяет назначать проведение психофизиологических исследований с применением полиграфа. Представлены предложения по улучшению нормативного закрепления правового статуса инициатора проведения психофизиологического исследования с применением полиграфа.

Ключевые слова: Полиграф; инициатор; инициирование; исследование; применение.

Kutsenko Dmytro Volodimirovich, Ph.D in Law, Associate Professor, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4109-1482>, leading research fellow of the National academy of internal affairs, Kyiv, Ukraine; dmitrykutsenko@hotmail.com

The legal status of the initiator of psychophysiological research using a polygraph

The **aim** of the study is the need to improve the theoretical and applied components of initiating psychophysiological research using a polygraph as well as defining and improving the legal and administrative-legal status of the initiator of psychophysiological research using a polygraph. The basis of the **methodology** of scientific research are general and special methods, methods of scientific knowledge, the use of which is determined by the purpose and objectives of the study.

Scientific novelty. Issues of initiation of psycho-physiological researches with the use of polygraph in Ukraine are considered. The current state of regulatory legal regulation of the procedure for carrying out the research with the use of polygraph and the person to be initiated by this study is analyzed. The essence elements and types of legal status are analyzed. **Conclusion.** The necessity of improvement of theoretical and applied components of issues of initiation of psycho-physiological researches with the use of a polygraph is determined as well as improvement of the legal and administrative legal status of the initiator of psycho-physiological researches with the use of polygraph. Certain categories of people who can and can't be considered as initiators of psycho-physiological research with the use of polygraph. A universal determination of the initiator of a psycho-physiological study with the use of a polygraph is formulated. The rights and obligations of such person are defined. Formulated circumstances the obligatory presence of which will allow the appointment of conducting psycho-physiological studies using a polygraph. Offered suggestions for improving the normative strengthening of the legal status of the initiator of psycho-physiological research using polygraph.

Keywords: Polygraph; initiator; initiation; research; use.